

HEFTIGE EN SNELLE SCHOMMELINGEN OP DE INTERNATIONALE HOUTMARKT

Volop beweging op de internationale markten voor gezaagd hout, pulp, papier en plaatmaterialen. Dat was in 1995 de belangrijkste conclusie na de jaarlijkse marktdiscussies van het Timber Committee in Genève. Op de sterke stijging van de vraag in 1995 moest wel een kentering volgen. En dat is dan ook gebeurd. Tegenvallende resultaten op de Europese markt en vrijwel overal een scherpe prijsval van enkele tientallen procenten. In dit Bos en Hout Bericht een verslag van een buitengewoon boeiende bijeenkomst met korte termijn marktontwikkelingen en lange termijn vooruitzichten.

1996 nr. 10

S
B
I
T
STICHTING BOS EN HOUT

ECONOMISCHE VOORUITZICHTEN

Economische ontwikkelingen en voorraadontwikkelingen bepalen in hoge mate de houtmarkt. Bij de start van de marktdiscussie geeft het Timber Committee daarom traditiegetrouw eerst een actueel overzicht van de economie in de belangrijkste landen. Paul Rayment van de directie Economic Analysis and Projections van Economische Commissie voor Europa (ECE) gaf een samenvatting van de economische situatie:

- de Amerikaanse economie ontwikkelde zich vrij sterk in het afgelopen jaar. Dit jaar is de verwachte groei 2,4 tot 3%. Vooral de bouw profiteert hiervan, en dan vooral de nieuwbouw van woningen;
- Japan herstelt zich langzaam van de eerdere inzinking;
- de economie in voormalige Oostbloklanden groeit sterk, maar minder dan verwacht;
- de onzekerheid over de Russische economie blijft. Hoewel het erop lijkt dat het diepst van het dal is bereikt;
- Zuid-Europese landen zoals Frankrijk laten een zwakke economische groei zien;
- overige Europese landen ontwikkelen zich aarzelend. Uitzonderingen zijn het Verenigd Koninkrijk en Nederland, die beiden meer dan 2% economische groei verwachten.

Welke invloed hebben deze ontwikkelingen? Het antwoord vinden we in de jaarlijkse verwachtingen voor de bouw. Voor 1995 meldt Euroconstruct 1,1% groei, voor 1996 alweer een lichte daling van - 0,3% en in 1997 is er misschien weer een lichte stijging van 0,5%.

Na dit gebruikelijke overzicht discussieerden deskundigen verder met vertegenwoordigers van 33 landen over marktontwikkelingen en marktvooruitzichten.

RONDHOUT

Een scherpe daling van de vraag naar pulphout domineerde de rondhoutmarkt in het afgelopen jaar. João Soares van de Portugese pulpproducent Soporcel voorspelde vorig jaar al dat er teveel hout was. Hij kreeg dus gelijk. Die scherpe daling begon al in de tweede helft van 1995 en duurt waarschijnlijk nog tot de herfst van 1996. Dit jaar zal de Europese

Volgens het Timber Committee is tot het jaar 2020 geen houttekort te verwachten

rondhouttoogst dan ook zeker 5% lager zijn dan in 1995. En dat is vooral te wijten aan de sterk toegenomen pulpvoorraden. Die zorgden in de tweede helft van 1995 voor het inzakken van de pulpmarkt en daarmee ook van de vraag naar pulphout. Opmerkelijk is dat de marktcyclus (de periode tussen maximale vraag en minimale vraag) steeds korter duurt en heftiger wordt. Heftiger, omdat de gevolgen voor de houtprijzen vaak buitengewoon ernstig zijn. Prijschommelingen van vele tientallen procenten per jaar zijn geen uitzondering. Ter illustratie de prijs van oud papier: in 1995 levert dat in de VS nog 110 US\$ per ton op, een jaar later moet er 10 US\$ per ton bij om er vanaf te kunnen. Tot een verdere prijsdaling van het hout is het

gelukkig niet gekomen, door de toegenomen vraag van de Europese MDF-fabrieken. Door deze inzakkende vraag naar pulphout daalde de internationale handel met 20%! Opvallend is dat de vraag naar chips en resthout redelijk op peil bleef, hoewel ook deze markt een sterke prijsdaling kende.

Voor 1997 zijn de marktdeskundigen optimistischer gestemd. Zij denken dat de vraag weer licht zal stijgen (+3%), waardoor de oogst weer groeit. Pulphout zal daar meer van profiteren dan zaaghout. Kallio-Manilla van de Finse vereniging van bouseigenaren wees vooral op de sterke concentratie van houtverwerking bij slechts enkele bedrijven. Een regelrecht gevolg van alle fusies in Scandinavië en in de rest van wereld. In Finland kopen 10 bedrijven nu 90% van al het hout! Dit leidt onvermijdelijk tot een moeilijke marktpositie van de bouseigenaren.

GEZAAGD HOUT

Gezaagd hout is een belangrijk produkt voor Nederland, in tegenstelling tot rondhout. In 1995 importeerden we bijna 3,3 miljoen m³. Veel minder dan in 1994 door te hoge voorraden en een tegenvallende vraag.

De ontwikkelingen op de internationale markt waren hetzelfde als in Nederland, hoewel er verschillen bestonden tussen naaldhout en loofhout, zoals uit het volgende stuk zal blijken.

Door grote voorraden en een tegenvallende vraag importeerde Nederland in 1995 veel minder zaaghout

Naaldhout

Na het recordjaar 1994 daalde de Europese consumptie in 1995. Een lijn die doorgaat in 1996, want de Europese vraag naar gezaagd naaldhout daalt dit jaar met bijna 4%. In 1997 verwachten de meeste landen enig herstel, maar op de lange termijn gezien zal er toch sprake zijn van een structurele daling. De belangrijkste oorzaak voor de daling is vervanging. Niet alleen vervanging van gezaagd hout door niet-hout materialen, maar ook door andere houtmaterialen, zoals plaatmaterialen. Dat

gaat de komende jaren door en veroorzaakt structurele verschuivingen op de houtmarkt. In Europa zal het beperkt blijven tot vervanging door plaatmaterialen zoals Oriënted Strand Board (OSB) en Medium Density Fiberboard (MDF). Maar in Amerika gaat het verder. Daar winnen samengestelde houtprodukten steeds meer terrein (zogenaamde 'engineered' houtprodukten, zoals I-balken).

De productie van gezaagd hout liep iets achter bij de vraagontwikkeling. De daling van de productie kwam dus ook iets later. Dat leidde eerst tot grotere voorraden, daarna tot afbouw van diezelfde voorraden en vervolgens tot een prijsdaling van maar liefst 25%! Voor de aanwezige marktdeskundigen in Genève lag de conclusie voor de hand: voorraden bepalen steeds vaker marktontwikkelingen en prijs.

Vermoedelijk blijft Europa in 1996 en in 1997 netto-exporteur van gezaagd hout. Japan is een interessant land, zeker voor Finland, Zweden en Oostenrijk. Hun export naar Japan stijgt dit jaar al tot 1,5 miljoen m³.

De VS en Canada verwachten op korte termijn geen stijgende export naar Europa. John Park van het Canadese COFI (Council of Forest Industries) sprak daar duidelijke woorden over: "Weliswaar duurde de ineensstorting van het Romeinse rijk langer maar de opkomst en het verval van de Noord-Amerikaanse export naar Europa is

over in onze Bos en Hout Berichten. Ter illustratie een schokkend voorbeeld van Burdin, de Russische vertegenwoordiger in Genève. De export naar landen buiten de Russische invloedssfeer was weliswaar minder dramatisch, maar desondanks toch schokkend. Zo exporteerde Rusland in 1991 nog 9,5 miljoen m³, en in 1995 nog maar 4,2 miljoen m³! Omdat het binnenlandse verbruik van Rusland (vooral in de bouw en in verpakkingen voor de agrarische sector) sterk was teruggelopen kon de export nog dit nivo bereiken. Burdin verwacht geen snelle aanbodstijging van Russisch hout. Rusland is bezig om houtstromen te verleggen naar de pulp- en papierindustrie. Tot voor enkele jaren geleden kwam 80% van de exportwaarde van rondhout en gezaagd hout. Nu komt 50% van deze waarde uit pulp en papier.

Ontwikkelingen in de Russische houtindustrie (x miljoen m³)

	Oogst	Productie gezaagd hout	triplex
1990	304	75	1,6
1994	119	30,7	0,89
1995	119	27	0,93

loofhout

De ontwikkelingen op deze markt zijn wat minder heftig dan op de naaldhoutmarkt. Maar toch. De markt van tropisch en niet-

De vraag naar pulphout is in de tweede helft van 1995 snel ingezakt

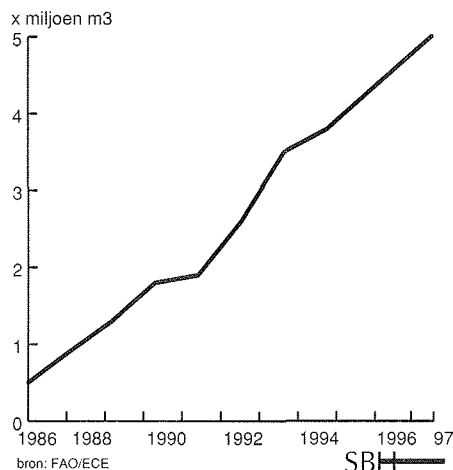
minstens zo spectaculair geweest". En een opleving zit er volgens hem voorlopig niet in.

De Russische situatie blijft onoverzichtelijk. Dit is zeker niet de eerste keer dat we dramatische ontwikkelingen melden bij deze woudreus. We schreven er al vaker

tropisch loofhout vertoonde al in 1995 een daling. Dit jaar zet die daling door en komende jaren zien er evenmin florissant uit. Meer dan stabilisatie zit er niet in. De meest in het oog springende ontwikkeling is de dalende consumptie van tropisch hout in Europa. Daar wordt tropisch hout steeds meer vervangen door niet-tropisch hout en

door materialen die niet van hout zijn, zoals kunststof, staal en aluminium. Mikael Westin van de Zweedse vereniging van houtexporteurs kon het illustreren met een Frans voorbeeld. Twintig jaar geleden bestond de kozijnenmarkt daar voor 70% uit hout, nu nog maar 30%!

Bij tropisch hout daalt vooral de internationale handel in stammen en gezaagd hout, terwijl de markt voor triplex waarschijnlijk stabiel blijft. De exportwaarde van triplex overtreft nu al de waarde van gezaagd hout. Steven Johnson van de International Tropical Timber Organization (ITTO) kan daarover meepraten. Hij zei: "De tropische houtmarkt richt zich steeds meer op toegevoegde waarde en niche markten". Volgens John Wadsworth van het bureau Intermark is het Europese tropisch houtverbruik tussen 1989 en 1996 zelfs gehalveerd. Hij benadrukt wel dat dit een vertekend beeld is. De belangrijkste exporteurs van tropisch hout, Maleisië en Indonesië, exporteren steeds vaker eindprodukten van tropisch hout, zoals meubelen en onderdelen voor bouw-elementen. Dat was niet de enige kritische noot van Wadsworth. Hij waarschuwde ook voor de kwetsbaarheid van loofhoutsoorten uit de gematigde streken. Smaak en mode bepalen de vraag naar deze houtsoorten, die bovendien steeds minder populair zijn bij de industrie. Die gebruikt tegenwoordig vaker plaatmateriaal als basis om dat vervolgens te verfraaien met massief hout of fineer.

Figuur 1. De Europese productie van MDF

plaatmaterialen

Ook hier een dalende afzet, na het recordjaar 1995. Die daling is tijdelijk en treft vooral triplex en spaanplaat. Voor 1997 staat herstel op stapel. MDF heeft een sterke marktpositie. Hoewel de prijzen onder druk staan door een flinke uitbreiding van de productiecapaciteit, blijft de groei in het verbruik hoger dan bij alle andere houtproducten: 1,6% in 1996 en 3,6% in 1997.

Geoff Rhodes, voorzitter van de Europese vereniging van MDF-fabrikanten (EURO MDF), maakte de marktpositie van de

houten plaatmaterialen nog eens duidelijk door de productie van de verschillende plaatmaterialen te vergelijken met die van gezaagd hout in Europa. De productiecijfers van verschillende plaatmaterialen en van gezaagd hout in Europa staan in tabel 1. De toename van spaanplaat- en MDF-productie springt er duidelijk uit. Vervolgens gaf hij aan dat de MDF-productie nog verder zal toenemen. In tien jaar tijd heeft daarmee bijna een vertienvoudiging plaatsgevonden, zoals blijkt uit figuur 1.

Productie-ontwikkelingen in Europa
(x 1000 m³)

	1990	1995
Spaanplaat	24.695	28.400
OSB	120	303
Triplex	2.528	2.600
Vezelplaat	3.400	5.528
waarvan MDF	1.779	3.828
Plaatmaterialen totaal	30.623	36.528
Gezaagd hout	69.400	74.600

Opvallende nieuwkomer is OSB. In Noord-Amerika is het al een groot succes en Europa volgt langzaam maar zeker. In de VS bezet OSB al 38% van de markt voor constructieplaten. Met triplex als grootste verliezer. Ook in 1996 en 1997 starten nieuwe OSB-fabrieken hun productie zodat er steeds meer OSB op de markt komt. In

termijn. Hierna gaan we verder met vooruitzichten op lange termijn.

HOUT IN DE TOEKOMST

Hoe zit het met de vooruitzichten op lange termijn? Ook daarover veel interessante gegevens in Genève. Geen kristallen bollen, geen dikke rapporten. Wel twee uitgebalanceerde presentaties van het Timber Committee en Wood Resources International uit Seattle, VS. Het Timber Committee gebruikte econometrische modellen als basis. Wood Resources International kwam met informatie uit de praktijk en met informatie uit hun directe contacten met veel houtverwerkende bedrijven in een groot aantal landen. De twee instuten zijn het niet eens over de toekomstige houtvoorziening. Het Timber Committee verwacht geen houttekort tussen 1996 en 2020, terwijl Wood Resources International schaarste voorziet tot 2010, en dus ook een lichte stijging van houtprijzen. Zijn dit strijdige resultaten of aanvullende gegevens? Het punt is dat beide studies niet zonder meer vergelijkbaar zijn. Ze verschillen te veel in de gebruikte onderzoeksmethoden, de onderzochte geografische marktgebieden en de bestudeerde houtproducten. Toch is één ding inmiddels wel duidelijk. En dat is de verandering in de beschikbaarheid van hout in de wereld. Wij voorzagen dat al in ons Bos en Hout Bericht over de opmars van nieuwe houtbronnen.

Grote voorraden bepalen voor een belangrijk deel de lage prijs op de markt

Europa gaat het ook heel snel want in 1997 verdubbelt de productiecapaciteit. Evelyne Defays van de Europese federatie van vezel- en spaanplaatfabrikanten (FESYP) kan er alleen maar duidelijk over zijn: "OSB is de snelst groeiende sector binnen de Europese houtsector". Tot zover de marktontwikkelingen op korte

Wood Resources International

Hun voorspellingen betreffen uitsluitend de houtvezelmarkt. Zij hebben dus niet gekeken naar de marktontwikkelingen voor gezaagd hout. Directeur Robert Hagler ziet vijf bepalende factoren voor de toekomstige beschikbaarheid van vezelhout:
- een toenemende maatschappelijke druk

- om bossen te beschermen;
- multifunctioneel bosbeheer;
- minder intensieve bosbeheermethodes;
- een snelle toename van korte en middellange omloopbossen;
- een verandering in landbouwsubsidies.

Voor zijn voorspelling hanteert hij de volgende veronderstellingen:

- de vraag naar industrieel rondhout zal jaarlijks met 1,5 blijven groeien (tot 2%);
- de industrialisatie van Azië en Latijns-Amerika gaat door;
- het economische herstel van Rusland en de overige Oost-Europese landen blijft onzeker;
- het gebruik van oud papier zal verder toenemen;
- de vraag naar gezaagd hout en plaatmaterialen zal langzamer groeien dan in de afgelopen jaren.

Voor de houtvezelmarkt betekent dit een toekomstig tekort aan naaldhout. Dit speelt vooral voor Noord-Amerika, terwijl Rusland en Oost-Europa dan nog een overschot kennen. Het overschot aan loofhout blijft bestaan. De vezelmarkt wordt krappere en misschien stijgen de houtprijzen, mede door certificatie van hout uit duurzaam beheerd bos. De houtindustrie zal hierop inspelen. Hagler verwacht zelfs dat grote houtbedrijven steeds meer buiten hun oorspronkelijke werkgebied gaan investeren (off shore investments). De beschikbaarheid van vezelbronnen dwingt houtbedrijven om zuiniger met hun grondstoffen om te gaan. Hagler denkt dat hierdoor de structuur van de houtindustrie in de komende eeuw compleet verandert.

European Timber Trends and Prospects (ETTS V)

In de Bos en Hout Berichten van mei en juni 1996 schrijven we uitvoerig over deze studie. De basis voor ETTS V is een diepgaande econometrische analyse van de houtmarkt en de studie gaat alleen over Europese marktontwikkelingen. Eventuele houttekorten in Europa zijn te zien als stijgende netto-importstromen. Verder zijn in ETTS V uitvoerige studies naar het bosareaal, de groei en de oogst van hout verwerkt. Daarbij is rekening gehouden met de ontwikkelingen voor hergebruik en mogelijke ontwikkelingen in de Oost-Europese landen. De belangrijkste uitgangspunten zijn:

- de Europese bevolking groeit langzaam;
- tot 2005 varieert de reële economische groei van 2 tot 2,9%, daarna van 1,5 tot 1,8%;
- de bouw groeit minder dan het Bruto Nationaal Produkt.

Verder houdt ETTS V rekening met politieke ontwikkelingen, zoals intensivering van het milieubeleid, beperking van overheidsuitgaven en stabiele energieprijzen.

De belangrijkste uitkomsten van ETTS V:

- de vraag naar houtproducten blijft groeien;
- hoewel er voldoende hout bijgroeit in het Europese bos om in de eigen behoefte te

voorzien, groeit de netto-import uit gebieden buiten Europa;

- de Europese houtindustrie expandeert verder;
- hergebruik van papier en oud hout stijgt;
- de houtprijzen blijven gelijk. Een belangrijk gegeven omdat houtprijzen en kosten de toekomst bepalen van de Europese bos- en houtsector.

In deze studie staat verder een belangrijke conclusie voor Nederland met z'n lage houtvoorzieningsgraad: "De zelfvoorziening zal niet toenemen als de Europese bossen niet in staat zijn beter op prijs en kwaliteit te concurreren met leidende concurrenten op de mondiale markt". Kit Prins, secretaris van het Timber Committee, gaf een kernachtige samenvatting van ETTS V: "De grootste uitdaging van de Europese bos- en houtsector is concurrerend te blijven in een toenemende mondialisering van de houtmarkt. Het bos moet tegelijkertijd echter ook in andere behoeften van de maatschappij voorzien, zoals recreatie, biodiversiteit en bescherming van het landschap, zonder verdere aanspraken te doen op de afnemende overheidsmiddelen".

AFSLUITEND

De marktdiscussies van het Timber Committee laten zien dat we een slecht houtjaar achter de rug hebben: een teruglopende vraag en dramatische prijsdalingen. Marktschommelingen zijn alsmaar heftiger en volgen elkaar telkens sneller op.

De korte termijn vooruitzichten zijn iets gunstiger. In 1997 komt er een licht herstel. De vraag naar hout stijgt het meest in landen met een sterke economie, zoals Nederland, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Overigens: alleen plaatmaterialen en nieuwe (samengestelde) houtmaterialen profiteren van deze opleving. Voor tropisch en niet-tropisch loofhout blijft de markt moeizaam. Zeker voor de modieuze houtsoorten.

En de langere termijn? De deskundigen van het Timber Committee voorspellen verdere mondialisering van de houtmarkt. De eerste sporen zijn al zichtbaar. In- en exportverhoudingen veranderen en enkele grote bedrijven concentreren zich. Producenten op de goedkoopste plaatsen, dat is het motto en zal het ook steeds vaker worden. Zo krijgt het hout van plantages steeds grotere invloed op de houtmarkt en zal meer en meer de prijzen gaan bepalen. De Nederlandse bos- en houtsector doet er goed aan deze trend te volgen, want mondialisering betekent vaak ook concentratie van verwerkingscapaciteit, waarbij verdere fusies tussen grote houtbedrijven voor de hand zullen liggen.

ir. L.J.M. Dielen

© Stichting Bos en Hout - ISSN: 1382-1113

SBIH STICHTING BOS EN HOUT

Stichting Bos en Hout
Bosrandweg 5
Postbus 253,
6700 AG Wageningen
tel.: 0317 - 424666
fax: 0317 - 410247
E-mail: mail@sbi.nl